«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
Володимир БУГРОВ

«__» _____ 2026 р.

ВИСНОВОК

Київського національного університету імені Тараса Шевченка про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Гордієнко Юлії Миколаївни на тему: «Встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін у нотаріальному провадженні з посвідчення правочинів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Витяг

з протоколу № 8 засідання кафедри юстиції
Навчально-наукового інституту права від «16» січня 2026 року

Присутні: Головуюча на засіданні – завідувачка кафедри д.ю.н., проф.Хотинська-Нор О.З., д.ю.н., доц. Бондар І.В., д.ю.н., доц. Крижевська О.О., к.ю.н., доц.Снідевич О.С., к.ю.н., доц.Бондарєва М.В., к.ю.н., доц.Плахотнік О.В., к.ю.н., доц.Мельник І.С., к.ю.н., доц.Легких К.В., к.ю.н. Гансецька В.В., к.ю.н. Осипчук А.В.

Секретар засідання – Парфило Н.М.

Серед присутніх **3** доктори юридичних наук і 7 кандидатів юридичних наук – фахівців зі спеціальності, з якої виконувалася дисертація.

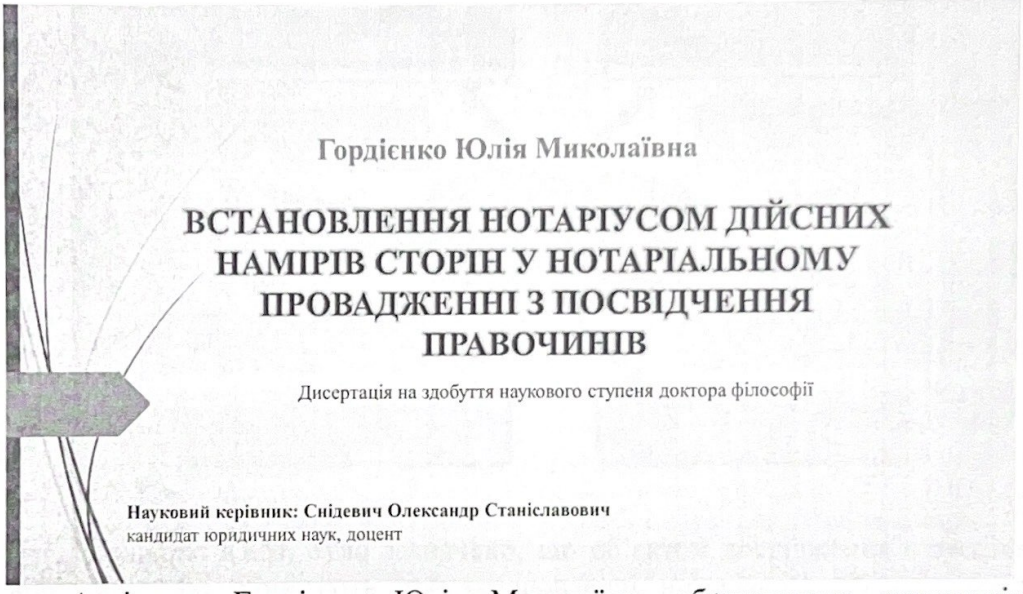
Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспірантки кафедри юстиції ННІ права Гордієнко Юлії Миколаївни на тему: «Встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін у нотаріальному провадженні з посвідчення правочинів», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

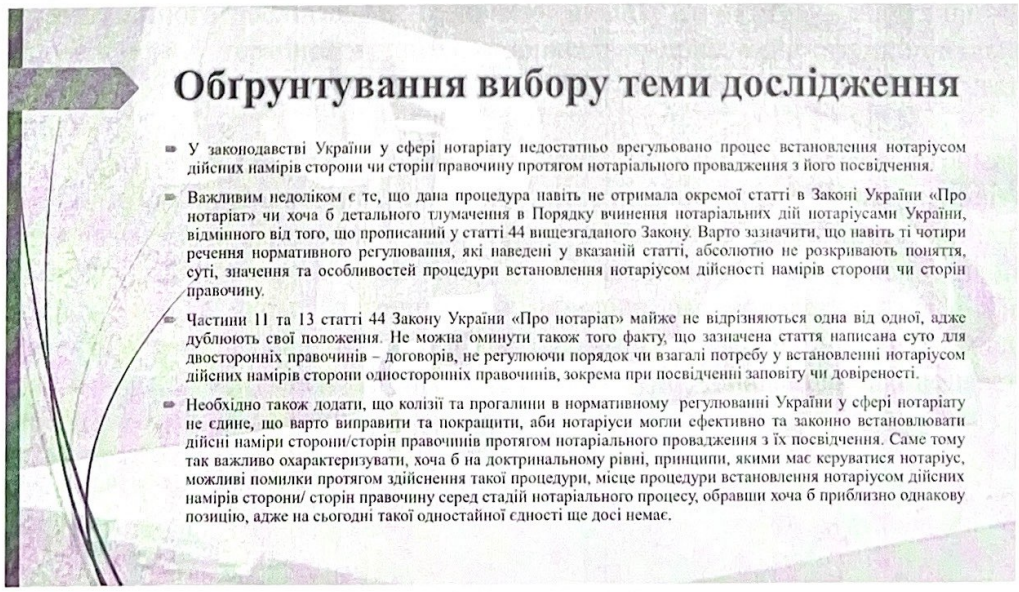
Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Снідевич Олександр Станіславович.

Дисертація виконувалась на кафедрі юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 5 від 1 листопада 2022 року).

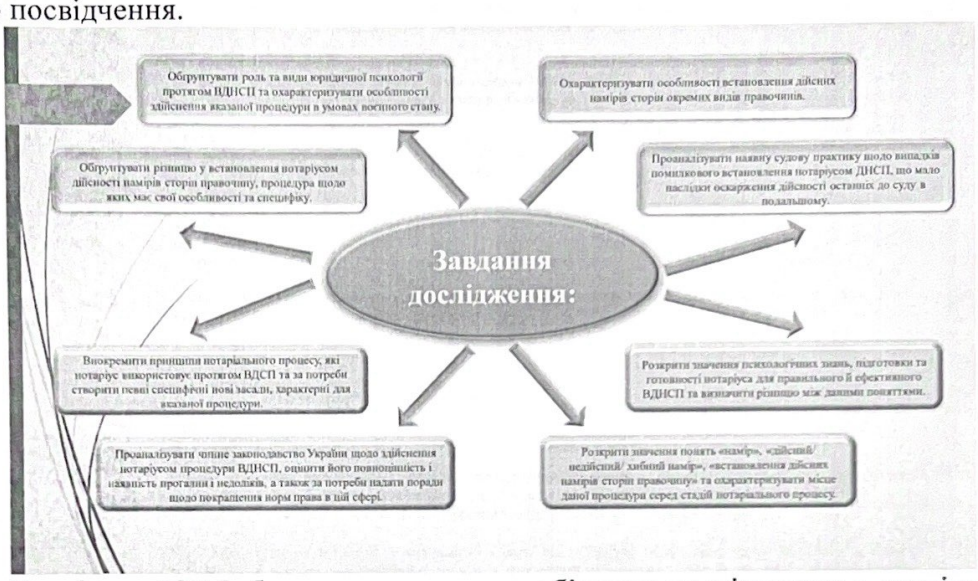
Здобувач Гордієнко Юлія Миколаївна представила презентацію за основними положеннями дисертації «Встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін у нотаріальному провадженні з посвідчення правочинів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Аспіранка Гордієнко Юлія Миколаївна обґрунтувала актуальність обраної теми дисертаційної роботи. Звернула увагу на її наукову, теоретичну і практичну значимість, а також охарактеризувала теперішній ступінь наукової розробки теми дослідження. Гордієнко Ю.М. сформулювала мету, об'єкт і предмет дослідження, визначила його основні завдання, виклала основні наукові положення та висновки, які виносяться на захист.

Гордієнко Ю.М. зазначила про сформовані завдання відповідно до встановленої мети дослідження, які допомогли аспірантці детально вивчити тематику та розкрити в своїй роботі процедуру встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину у нотаріальному провадженні з його посвідчення.

Гордієнко Ю.М. було зазначено, що об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають при встановленні нотаріусом дійсних намірів сторін правочину у провадженні з посвідчення правочинів в нотаріальному процесі, а предметом дослідження – є встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину у провадженні з посвідчення правочинів в нотаріальному процесі. В процесі проведення дослідження були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Серед методів дослідження, які Гордієнко Ю.М. використовувала під час написання дисертаційного дослідження, були такі: аналізу та синтезу, дедуктивний та індуктивний, термінологічний, порівняльно-правовий, функціональний, системний, аксіоматичний методи, методи моделювання та абстрагування тощо.

Аспірантка Гордієнко Ю.М. зазначила, що наукова новизна отриманих результатів обумовлюється тим, що дисертаційне дослідження є новітнім комплексним дослідженням процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину у нотаріальному провадженні з його посвідчення, в якому обґрунтовано недоліки законодавства у цій сфері, проаналізовані думки й позиції вітчизняної правової доктрини, надані рекомендації, висновки та пропозиції про удосконалення законодавства, сформульовані положення, які виносяться на захист.

Наукова новизна отриманих результатів

ВПЕРШЕ:

- у контексті здійснення нотаріусом процедури встановлення дійсного наміру сторони/сторін правочину **сформульовано дефініцію поняття «намір»**, відповідно до якого наміром є певний імпульс до дії, бажання чи задум, спрямований на посвідчення законного та ефективного правочину в майбутньому, який супроводжується умислом до отримання визначеного результату та усвідомленням можливості настання як сприятливих і позитивних, так і негативних наслідків;
- обґрунтовано необхідність заміни поняття «встановлення дійсних намірів» сторін правочину на більш доречний у стилістичному, лінгвістичному та правовому значенні відповідник - «з'ясування дійсних намірів» сторони чи сторін відповідного правочину;
- запропоновано та обґрунтовано необхідність включення до засад, на яких ґрунтується процедура встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину, принцип непередбачуваності та унікального підходу нотаріуса;
- сформульовано визначення поняття «підстадія нотаріального процесу», під яким слід розуміти сукупність нотаріально-процесуальних дій, які відбуваються послідовно, можуть здійснюватися нотаріусом у межах певної стадії нотаріального процесу та носять проміжний характер для реалізації всіх поставлених цілей відповідної стадії. Зроблено висновок про те, що процес встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину є підстадією в нотаріальному процесі;
- згенеровано цілісну сукупність порад для нотаріусів щодо особливостей їх діяльності впродовж процедури встановлення дійсних намірів сторони/сторін правочину;

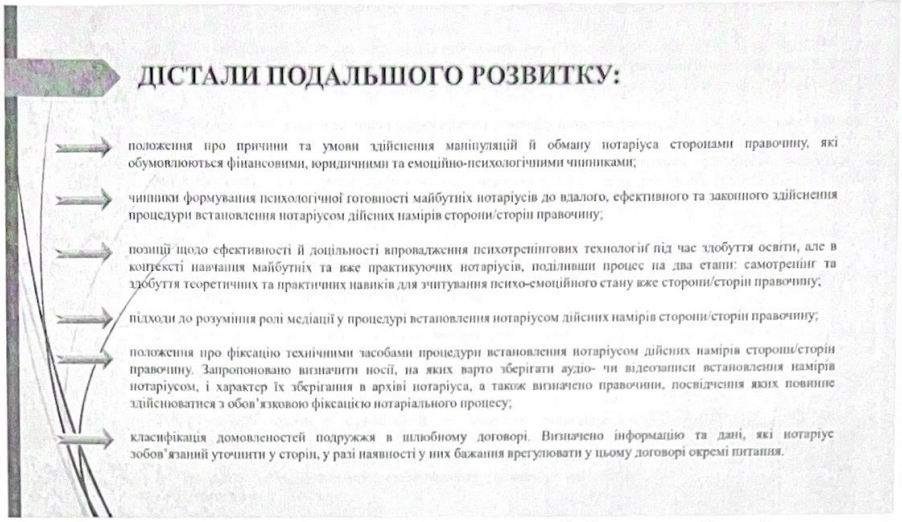
ВПЕРШЕ:

- визначено різницю між психологічною підготовкою та психологічною готовністю нотаріуса до посвідчення правочину й ефективного та законного здійснення процедури встановлення дійсних намірів його сторони/сторін шляхом практичного зображення й моделювання практичних ситуацій;
- проведено поділ на категорії інформації та даних, які нотаріусу обов'язково варто уточнити протягом встановлення дійсних намірів сторін договорів про сплату аліментів та визначення місця проживання та порядку виховання дитини чи спілкування з нею. Обґрунтована необхідність зазначення в цих договорах залежно від мети їх посвідчення: основної та додаткової суми аліментів; складання графіку та визначення особливостей спілкування з дитиною того з батьків, хто проживає окремо; встановлення порядку участі інших членів сім'ї та родичів у житті дитини; визначення характеру комунікації з дитиною певних визначених осіб, які можуть і не мати родинних зв'язків з малолітнім/неповнолітнім, наприклад, вітчима/мачухи, тощо;
- згенеровано поради щодо особливостей діяльності нотаріусів при встановленні дійсних намірів сторони/сторін правочину за умови участі у нотаріальному провадженні перекладачів/сурдоперекладачів. Сформульовано алгоритм дій нотаріуса протягом встановленням ним дійсних намірів сторони/сторін правочину, якщо ними є люди літнього/похилого віку;
- визначено категорії осіб, процедура встановлення дійсних намірів яких має свої особливості. Такими особами визначено: людей літнього/похилого віку, іноземців, осіб з вадами слуху та/або зору, адвокатів, а також малолітніх, неповнолітніх, недієздатних, обмежено дієздатних осіб.

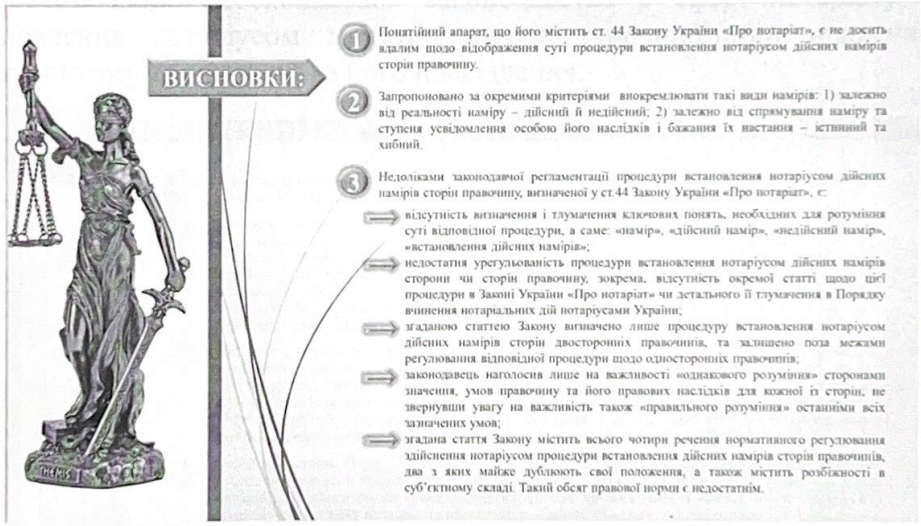
УДОСКОНАЛЕНО:

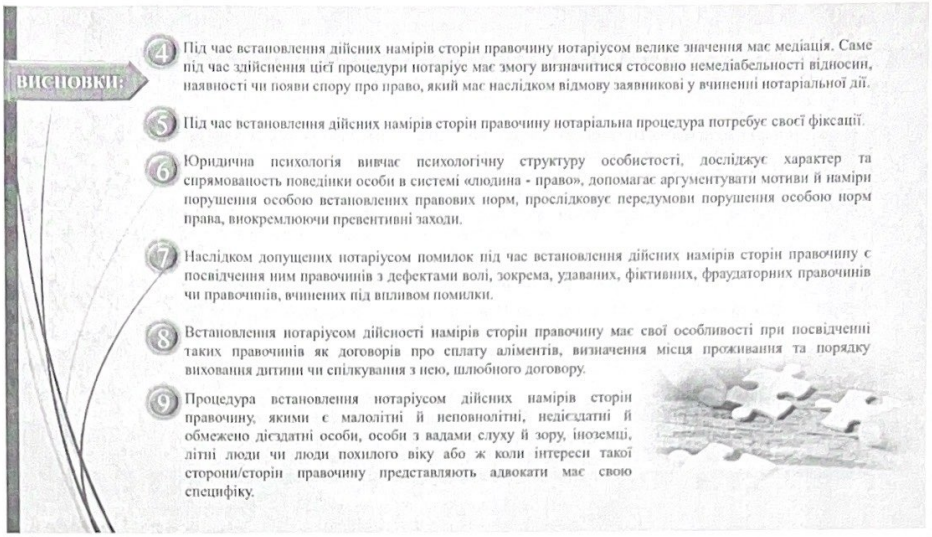
- теоретичне обґрунтування недоцільності поділу намірів на дійсні та недійсні. Запропоновано залежно від спрямування намірів та ступеня усвідомлення особою його наслідків і бажання поділяти їх на: істинні та хибні;
- підходи до розуміння принципу комплексності нотаріального процесу та особливостей його реалізації впродовж процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину. Запропоновано розглядати цей принцип також через комплексність у підході нотаріуса до клієнта та перевірки наданої ним інформації й даних;
- положення щодо місця процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину серед стадій нотаріального процесу. Обґрунтовані доцільність та можливість здійснення цієї процедури виключно протягом відкриття нотаріального провадження та підготовки до його вчинення;
- перелік вже існуючих принципів нотаріального процесу, які використовуються нотаріусом впродовж процедури встановлення дійсних намірів сторін правочину. Запропоновано доповнити такий перелік принципом постійного самовдосконалення та підвищення кваліфікації нотаріуса;

НОТАРІУС

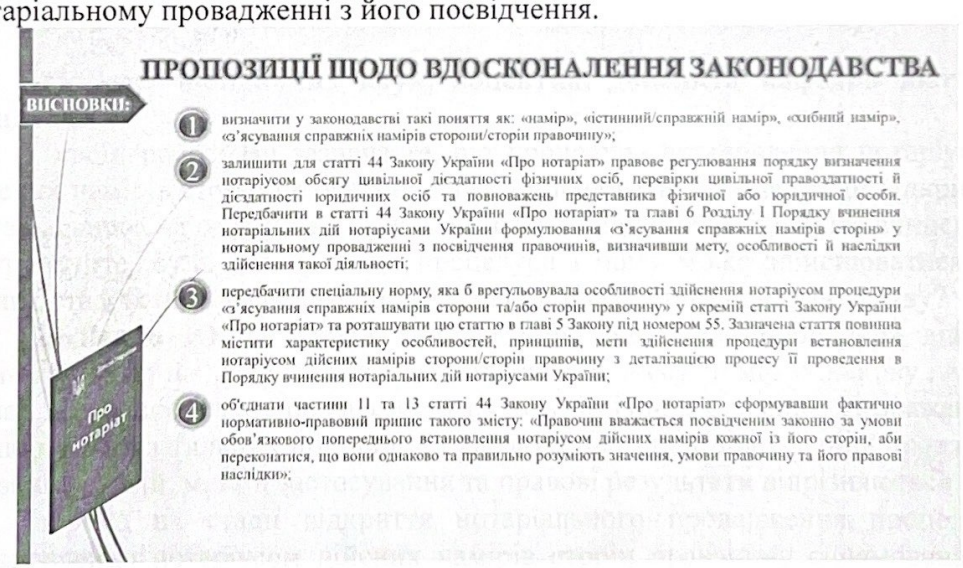

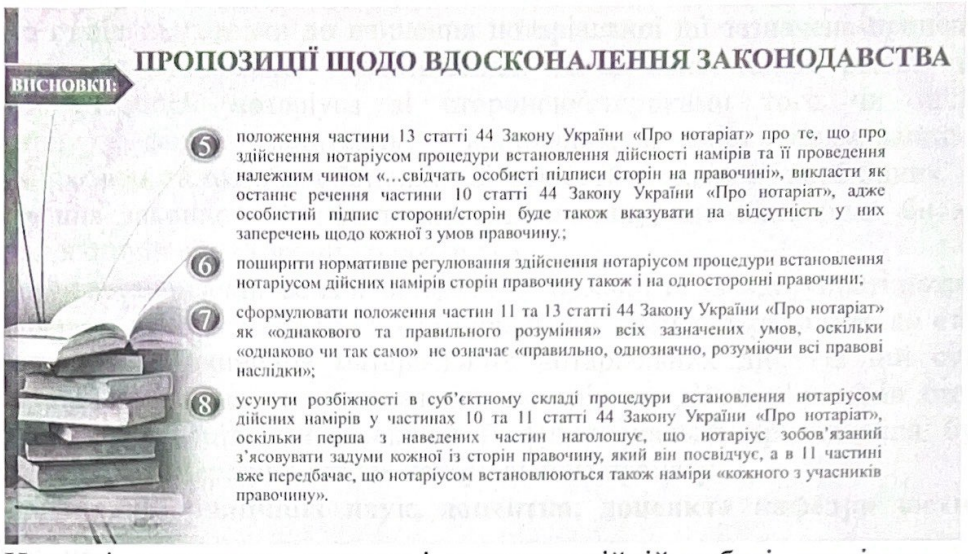
Гордієнко Ю.М. висвітлила висновки, які були зроблені за результатами дисертаційного дослідження.

Окрему увагу Гордієнко Ю.М. було приділено практичному значенню одержаних результатів дисертаційного дослідження та виокремлено пропозиції щодо вдосконалення законодавства в сфері нотаріату щодо встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину у нотаріальному провадженні з його посвідчення.

Наукові результати, досягнуті у дисертаційній роботі, висвітлено у 8 публікаціях, із них 5 у наукових фахових виданнях, а також 3 публікаціях, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Після закінчення презентації Гордієнко Ю.М. присутніми на захисті фахівцями були поставлені такі питання:

Докторка юридичних наук, доцентка, доценкта кафедри юстиції Бондар І.В.:

У своїй роботі Ви зазначаєте, що процедура встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину може здійснюватися як на стадії відкриття нотаріального провадження, так і на стадії підготовки до його вчинення. Обґрунтуйте, будь ласка, як ця процедура і чому може здійснюватися на різних стадіях нотаріального процесу та при цьому мати однакову назву?

Гордієнко Ю.М. Дякую за запитання! Зазначена процедура дійсно застосовується на двох стадіях нотаріального процесу та має однакову назву, однак її функціональне призначення на кожній із них є різним. Незважаючи на подібність загальних принципів і характерних рис її проведення протягом вказаних стадій, мета її застосування та правові результати відрізняються.

Зокрема на стадії відкриття нотаріального провадження процедура встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину спрямована на з'ясування характеру звернення особи до нотаріуса, а також на усвідомлення нею за посвідченням якого саме правочину особа звернулася. У разі неправильного первинного вибору правочину нотаріус у межах консультації може запропонувати більш доцільний для відповідної ситуації вид, який буде відповідати фактичним обставинам та дійсному волевиявленню й намірам сторони/сторін. Завершення цієї стадії передбачає прийняття стороною/сторонами правочину усвідомленого рішення, щодо наступного: який вид правочину (договір, довіреність, заповіту тощо) вона має намір укласти, які будуть правові й майнові наслідки його посвідчення та чи буде обраний різновид правочину максимально ефективним для реалізації її/їх запиту.

На стадії підготовки до вчинення нотаріальної дії зазначена процедура має інше функціональне навантаження. Хоча вона також реалізується шляхом взаємодії нотаріуса зі стороною/сторонами того чи іншого правочину у формі «запитання – відповідь», її зміст спрямований на уточнення всіх істотних обставин, відомостей і даних, необхідних для посвідчення законного й ефективного правочину, що відповідав би меті звернення сторін або сторони до нотаріуса.

Після встановлення всієї необхідної інформації та за відсутності потреби в подальшому уточненні даних, - нотаріальний процес переходить до стадії безпосереднього вчинення матеріальних нотаріальних дій. На цій стадії використання процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину є недоцільним, оскільки її функціональне призначення було реалізовано на попередніх етапах нотаріального процесу.

Докторка юридичних наук, доцентка, доценкта кафедри юстиції Бондар І.В.:

Дякую, відповіддю задоволена.

Кандидатка юридичних наук, асистентка кафедри Гансецька В.В.:

У своїй роботі Ви навели перелік осіб, встановлення нотаріусом дійсних намірів яких може мати певні особливості. До таких осіб Ви віднесли також адвоката у разі представництва ним сторони правочину. При цьому Ви визначаєте два можливих випадки участі адвоката та особливостей встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину. Охарактеризуйте, в чому полягає відмінність цих випадках?

Гордієнко Ю.М. Дякую за запитання! Дійсно, я вважаю, що процедура встановлення дійсних намірів сторін або сторони правочину, інтереси якої представляє адвокат, має свої особливості та специфіку. У межах дослідження мною було виокремлено два основні випадки:

Перший випадок має місце тоді, коли адвокат виступає представником сторони правочину на підставі укладеного між ними договору про надання правничої допомоги. У такій ситуації сторона правочину є клієнтом адвоката та фізично присутня під час посвідчення правочину. Вона особисто відповідає на запитання нотаріуса, а нотаріус, у свою чергу, безпосередньо встановлює її дійсні наміри. Адвокат за таких умов забезпечує захист інтересів свого клієнта, надає правові поради, слідкує за дотриманням прав та законних інтересів клієнта, а також запобігає можливим зловживанням як з боку іншої сторони правочину, так і з боку нотаріуса. Загальною метою участі адвоката в цьому випадку є забезпечення максимально вигідних для клієнта правових і майнових наслідків, заради досягнення яких сторона правочину і звернулася до нотаріуса.

Другий випадок виникає тоді, коли сторона правочину фізично не присутня під час його посвідчення, а адвокат діє не лише на підставі договору про надання правничої допомоги, але й на підставі довіреності. У такій ситуації адвокат виступає представником сторони правочину, а нотаріус не має можливості безпосередньо поспілкуватися зі стороною

правочину та встановити її дійсні наміри шляхом особистого спілкування. Воля та волевиявлення сторони передаються нотаріусу через представника шляхом подання належним чином оформленої довіреності, у якій чітко визначено обсяг повноважень представника, строк їх дії та межі здійснення.

У цьому випадку нотаріус не встановлює дійсні наміри адвоката, оскільки адвокат не є стороною правочину, а виключно представником останньої. Дійсні наміри сторони правочину вже зафіксовані в тексті довіреності й адвокат має право діяти лише в межах наданих йому повноважень. Відтак встановлення дійсних намірів адвоката не здійснюється, оскільки він не є відповідною стороною, а лише представляє інтереси останньої.

Кандидатка юридичних наук, асистентка кафедри Гансецька В.В.:
Дякую, відповіддю задоволена.

Докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри Хотинська-Нор О.З.:
У своїй роботі Ви наголошуєте на необхідності фіксації процедури встановлення дійсних намірів сторін правочину у нотаріальному провадженні з його посвідчення. Поясніть, будь ласка, навіщо це робити, а також при посвідченні яких саме правочинів доцільно здійснювати таку фіксацію.

Гордієнко Ю.М. Дякую за запитання! Я вважаю, що здійснення фіксації процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину аудіо- та відеозасобами є доцільним і необхідним, насамперед, під час посвідчення правочинів поза робочим місцем приватного нотаріуса.

Причина такої необхідності полягає в тому, що, як правило, потреба у виїзді нотаріуса свідчить про наявність у сторони правочину певних вад здоров'я або інших обставин, які унеможливлюють її особисту присутність у приміщенні нотаріальної контори. Водночас заповіти, довіреності з правом відчуження нерухомого майна та договори відчуження майна й без того є правочинами, які досить часто оскаржуються в судовому порядку. При цьому, коли заповіт складається особою похилого віку, яка має вади здоров'я, та ще й посвідчується поза робочим місцем нотаріуса, - ризик виникнення сумнівів щодо дійсності волевиявлення істотно зростає.

Саме тому такі правочини мають особливу потребу у фіксації з метою можливості подальшого підтвердження того факту, що нотаріус справді встановив дійсні наміри сторін правочину та ще й належним чином, що заповідач мав намір викласти своє волевиявлення саме так, що на сторону правочину не здійснювався будь-який тиск тощо.

Якщо ж йдеться про посвідчення правочинів за стандартною процедурою у приміщенні нотаріальної контори, то необхідність фіксації аудіо- та відеозаписами також може бути обґрунтованою. Це стосується, зокрема, правочинів щодо відчуження цінного нерухомого майна або інших правочинів, які в майбутньому можуть бути предметом судового оскарження. У таких випадках фіксація процедури встановлення дійсних намірів сторін правочину може слугувати належним і допустимим доказом того, що

нотаріус виконав свої обов'язки належним чином і встановив дійсне волевиявлення сторін. Крім того, наявність таких доказів сприятиме зменшенню кількості судових спорів, оскільки за умови їх подання буде очевидно, що процедура встановлення дійсних намірів сторін правочину була фактично здійснена, а отже відсутні підстави для безпідставного оскарження відповідної нотаріальної дії та витрачання коштів на судові розгляди.

Докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри Хотинська-Нор О.З.:

Дякую, відповіддю задоволена.

Після відповідей на запитання виступили:

Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юстиції Снідевич О.С., який повідомив, що Гордієнко Юлія Миколаївна у повному обсязі виконала освітньо-наукову програму Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю 081 «Право» та здійснила самостійне наукове дослідження за вказаною темою.

Під час підготовки дисертації та в процесі виконання індивідуального плану Гордієнко Юлія Миколаївна проявила себе як самостійний, відповідальний і старанний дослідник. Вона прислуховувалася до порад та рекомендацій наукового керівника. Дисертантка має належний обсяг наукових знань, які достатні для формування нових ідей, комплексного розв'язання проблем у галузі права та у дослідницько-інноваційній діяльності. Дисертантка оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, про що свідчать результати наукового дослідження, які характеризуються певним ступенем наукової новизни, яка має не лише теоретичне, а й практичне значення.

Виконане Гордієнко Ю.М. дисертаційне дослідження на тему «Встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін у нотаріальному провадженні з посвідчення правочинів» є завершеною науковою працею, в якій розкрито актуальну тему, яка має вагоме значення для розвитку національної правової системи та практики правозастосування. Зміст дисертації свідчить, що дослідження виконане на належному науковому рівні, висновки та рекомендації характеризуються науковою новизною. При написанні дисертації Гордієнко Ю.М. використала достатній обсяг наукових джерел, монографічну та учбову літературу, матеріали судової практики.

Ураховуючи наведене, вважаю, що Гордієнко Ю.М. заслуговує на основі публічного захисту на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право». Тому прошу підтримати та схвалити Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Гордієнко Юлії Миколаївни.

Рецензенти дисертаційної роботи, які наголосили на позитивних аспектах дослідження та висловили свої побажання та зауваження:

Докторка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри юстиції Крижевська О.О.:

Шановні колеги, шановна Юліє Миколаївно!

Я уважно ознайомилася з положеннями дисертації, з публікаціями, в яких знайшли відображення її ключові ідеї, та можу повідомити таке. Обрана для дисертаційного дослідження тема є актуальною з огляду на зростання ролі нотаріату у забезпеченні стабільності цивільного обороту, запобіганні правочинам з дефектами волі, а також у контексті посилення вимог до гарантій дотримання прав і законних інтересів учасників нотаріального провадження. Особливої актуальності дослідження набуває в умовах воєнного стану, масового переміщення населення, зростання кількості вразливих верств населення та підвищення ризиків маніпулювання волевиявленням сторін правочинів, що обумовлює необхідність поглибленого наукового осмислення процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін.

У цілому робота має належний науковий рівень та завершений характер. Дисертація є логічно структурованою, виклад матеріалу відзначається послідовністю, аргументованістю та дотриманням вимог наукового стилю. Дослідження ґрунтується на аналізі значного масиву наукових джерел, норм національного законодавства, практики нотаріальної діяльності, а також міждисциплінарних напрацювань у сфері юридичної психології. Позитивно слід оцінити наявність проміжних та загальних висновків, у яких системно узагальнено отримані результати, що мають як теоретичне, так і прикладне значення для нотаріальної практики.

Заслуговує на схвалення спроба дисертантки концептуалізувати процедуру встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину як самостійну підстадію нотаріального процесу, а також аргументація доцільності термінологічної заміни формулювання «встановлення» на «з'ясування» дійсних намірів сторін правочину. Окремої уваги заслуговують положення щодо ролі юридичної психології, медіації, а також пропозиції з удосконалення законодавчої регламентації відповідної процедури, які характеризуються новизною та практичною спрямованістю.

Водночас, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, слід звернути увагу на окремі положення, які могли б бути додатково уточнені або поглиблені з метою більш комплексного розкриття обраної тематики.

Так, у підрозділі 1.2 дисертації не повною мірою розкрито співвідношення запропонованих авторкою дефініцій із усталеними категоріями цивільного права. Дисертантка обґрунтовано звертає увагу на відсутність у чинному законодавстві визначень понять «намір», «дійсний намір», «недійсний намір», «встановлення (з'ясування) дійсних намірів», що безперечно свідчить про наявність прогалин у правовому регулюванні. Водночас у роботі бракує чіткого теоретичного розмежування зазначених понять із суміжними цивільно-правовими категоріями, зокрема з поняттями волі, волевиявлення, внутрішньої волі сторони правочину, а також із традиційними підставами недійсності правочинів. Більш системний і

порівняльний аналіз цього співвідношення сприяв би поглибленню теоретичної цінності дослідження та посиленню його концептуальної визначеності.

Окремі дискусійні питання викликає також запропоноване авторкою розширення переліку принципів нотаріального процесу за рахунок таких засад, як принцип непередбачуваності та унікального підходу нотаріуса. Зазначені принципи потребували б додаткового теоретичного обґрунтування з точки зору їх узгодженості з класичними принципами правової визначеності та правової безпеки, які традиційно вважаються фундаментальними і для нотаріальної діяльності.

Крім того, у загальних висновках дисертації простежується певна перевага узагальнюючих положень над аналітично виведеними науковими висновками, безпосередньо пов'язаними з результатами проведеного авторкою теоретичного, порівняльно-правового та практикоорієнтованого дослідження. У зв'язку з цим не завжди є достатньо чітко простежуваним їхній зв'язок із конкретними результатами дослідження. Зокрема, положення щодо доцільності запровадження аудіо- чи відеофіксації процедури з'ясування дійсних намірів сторін правочину має переважно декларативний характер і потребувало б більш розгорнутого наукового обґрунтування.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, мають рекомендаційний характер і спрямовані на подальше поглиблення та розвиток наукових положень роботи. Автор дисертаційного дослідження продемонстрував володіння методологією наукового пошуку, здатність продукувати нові наукові результати та запропонувати практично орієнтовані рішення.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Гордієнко Юлії Миколаївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а відтак прошу кафедру надати Гордієнко Юлії Миколаївні позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри юстиції Мельник І.С:

Шановні колеги, шановна Юліє Миколаївно, шановні присутні!

Варто звернути увагу, що рецензоване дисертаційне дослідження виконано на досить високому теоретичному та методологічному рівні. Його тема актуальна, а зміст породжує науковий інтерес. Відразу зауважу, що

отримала задоволення, ознайомлюючись із положеннями цієї наукової роботи. Окремо відзначу яскравий авторський стиль викладення думки, що є свідченням самостійного і творчого характеру дослідження. Гордієнко Ю.М. системно та комплексно підійшла до висвітлення проблематики, пов'язаної зі здійсненням нотаріусом процедури встановлення дійсних намірів сторони/сторін правочину під час нотаріального провадження з його посвідчення.

Позитивно слід оцінити наявність свого власного стилю написання Гордієнко Ю.М. роботи, який прослідковувався під час ознайомлення з нею. Крім того, доцільно підкреслити складність змісту дисертаційного дослідження, ознайомившись з яким можна побачити його продуманість та велику кількість різноманітних шляхів, які було обрано дисертантки для вивчення процедури здійснення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину під час нотаріального провадження з його посвідчення.

Водночас, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, слід звернути увагу на окремі положення, які могли б бути додатково уточнені або поглиблені з метою більш комплексного розкриття обраної тематики.

Авторка пропонує замінити термін «встановлення намірів» на «з'ясування намірів». Погоджуюсь з її аргументацією. Однак, у тексті роботи треба визначитись, який термін вживати протягом дослідження. Фактично у роботі є суміш використання цих термінів – один раз «встановлення намірів», інший – «з'ясування намірів», далі знову «встановлення намірів», і так по всьому тексту роботи.

Погоджуюсь з думкою Гордієнко Ю.М. щодо класифікації намірів на дійсні і недійсні, оскільки будь-який намір особи є дійсним (реальний, наявний, справжній). Намір або є, або його немає взагалі, він може бути спрямований на досягнення правових наслідків, які передбачені законом, або може бути спрямований на досягнення неправових наслідків, тобто наслідків, не передбачених законом. Проте, вважаю більш правильним поділ наміру не на справжній і хибний, а на правомірний і не правомірний.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, мають рекомендаційний характер і спрямовані на подальше поглиблення та розвиток наукових положень роботи.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Гордієнко Юлії Миколаївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а відтак прошу кафедру надати Гордієнко Юлії Миколаївні позитивний

висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Докторка юридичних наук, доцентка, доцента кафедри юстиції Бондар І.В.:

Актуальність представленого дослідження не викликає сумніву, особливо в умовах актуального сьогодення України. Тому ті результати наукового дослідження, які сьогодні озвучила нам Юлія Миколаївна, мають важливе теоретичне та практичне значення. В межах обговорення її дисертаційної роботи хочу відзначити, що дослідження відповідає всім вимогам: його структура логічна, матеріал викладено послідовно, висновки аргументовані. Особливо слід відмітити значний масив наукових джерел дослідження, судової практики, який проаналізувала аспірантка у сфері предмету дослідження.

Слід підтримати позицію здобувачки щодо необхідності заміни поняття «встановлення дійсних намірів сторін правочину» на більш доречний у стилістичному, лінгвістичному та правовому значенні відповідник - «з'ясування дійсних намірів сторін правочину».

Проте, рекомендую подумати над розвитком положень про наміри в цивільному праві. Ще цікавими були б положення про форму правочину й правове значення наміру в кваліфікації, наприклад, непоіменованого правочину.

Однак, я однозначно підтримую роботу. Вона заслуговує на високу оцінку.

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юстиції Плахотнік О.В.:

Дисертаційна робота Гордієнко Ю.М. виконана на надзвичайно актуальну для правозастосовної практики тему, а її зміст пронизаний науковими пропозиціями та практичними рекомендаціями.

Робота потужна, високого фахового та методологічного рівня. Багато її положень є такими, що розвивають науку нотаріального права та мають важливе значення для правозастосовної практики. На окремі надбання авторки слід звернути особливу увагу.

Зокрема, хочу відмітити сформульоване визначення поняття «підстадія нотаріального процесу», під яким слід розуміти сукупність нотаріально-процесуальних дій, які відбуваються послідовно, можуть здійснюватися нотаріусом у межах певної стадії нотаріального процесу та носять проміжний характер для реалізації всіх поставлених цілей відповідної стадії.

Також заслуговує на увагу визначення різниці між психологічною підготовкою та психологічною готовністю нотаріуса до посвідчення правочину й ефективного та законного здійснення процедури встановлення

дійсних намірів його сторони/сторін шляхом практичного зображення й моделювання практичних ситуацій.

Загалом, маю відмітити, що отримав задоволення при ознайомленні зі змістом винесеної на обговорення наукової праці. Все логічно, послідовно, аргументовано. Тому я однозначно підтримую роботу. Вона заслуговує на схвальну, позитивну оцінку.

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юстиції Легких К.В.:

Дисертація Гордієнко Ю.М. є важливим та своєчасним внеском у дослідження проблематики здійснення процедури здійснення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину під час нотаріального провадження з його посвідчення в Україні. Тема роботи є актуальною та важливою у сьогоденних реаліях та дисертантом надані змістовні пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання щодо згаданої процедури.

У роботі здійснено комплексний аналіз місця процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину серед стадій нотаріального процесу, особливості процесуальної діяльності нотаріуса зі встановлення дійсних намірів сторін правочину, помилки нотаріуса, які допускаються, правових наслідків та судової практики щодо правочинів з дефектами волі та мети тощо.

Я підтримую роботу і Гордієнко Ю.М. в її прагненні здобути науковий ступінь доктора філософії.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Гордієнко Юлії Миколаївни на тему: «Встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін у нотаріальному провадженні з посвідчення правочинів», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

1. Обґрунтування вибору теми дослідження. На сьогодні законодавець надає нотаріусам досить широкий спектр повноважень, перераховуючи можливі нотаріальні дії, вчинення яких входить до їх компетенції. Варто погодитися, що посвідчення правочинів серед цього невичерпного переліку займає одне з ключових позицій та охоплює переважну більшість нотаріальних дій, за якими заявники звертаються до нотаріусів. За таких обставин невід'ємною складовою нотаріального провадження з посвідчення будь-якого правочину є процедура встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін такого правочину, обов'язок здійснення якої регламентований законом.

На жаль, у законодавстві України у сфері нотаріату недостатньо врегульовано процес встановлення нотаріусом дійсності намірів сторони чи сторін правочину. До того ж така діяльність нотаріуса навіть не врегульована

окремою статтею у Законі України «Про нотаріат» чи хоча б детального тлумачення в Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, відмінного від того, що визначений у статті 44 вищезгаданого Закону. Варто зазначити, що навіть ті чотири речення нормативного регулювання, які наведені у вказаній статті, абсолютно не розкривають поняття, суті, значення та особливостей процедури встановлення нотаріусом дійсності намірів сторони чи сторін правочину. Крім того, частини 11 та 13 статті 44 Закону України «Про нотаріат» майже не відрізняються одна від одної, адже дублюють свої положення. Не можна оминути також того факту, що зазначена стаття врегульовує встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін лише двосторонніх правочинів – договорів, не регулюючи порядок встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони односторонніх правочинів, зокрема при посвідченні заповіту чи довіреності.

Необхідно також додати, що колізії та прогалини в нормативному регулюванні України у сфері нотаріату не єдине, що варто виправити та покращити, аби нотаріуси могли ефективно та законно встановлювати дійсні наміри сторони/сторін правочинів у нотаріальному провадженні з їх посвідчення. Важливо також вказати принципи, якими має керуватися нотаріус, особливості його процесуальної діяльності та визначити можливі помилки, що допускаються у цій процедурі. Доцільно також охарактеризувати хоча б на доктринальному рівні місце процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину серед стадій нотаріального процесу.

2. Теоретичну основу дослідження складають праці вітчизняних науковців, насамперед, тих, які досліджували наукові питання у сфері нотаріату, а саме Алексій Р.В., Бандурка О. М., Баранкова В. В., Бахаєва А. С., Білозерська Є. І., Бобріченко В. В., Бондар І.В., Бондарєва М. В., Борисова В. І., Бурлай О.Є., Василина Н. В., Воронцова Д.О., Горбань Н. С. , Гуменюк В.І., Д'ячкова Н.А., Давидова І. В., Денисяк Н. М., Дергільова О. Г., Діденко Л. В. , Долинська М. С., Дякович М. М., Єніна Л. В., Єфіменко Л. В., Желіховська Ю.В., Жиляк В.Р., Заборовський В.В., Зайцев О.Л., Ільєва Н. В., Комаров В. В., Коновалова В. О., Коробцова Н. В., Коротюк О.В., Красногор О. В., Крат В.І., Крижевська О.О., Лисенко Л. С., Лихолат І.П., Луцька Г. В., Маркович Х. М., Мельник І.С., Мироненко М. О., Михальнюк О.В., Німак М. О., Онищук І. І., Павловська С.В., Панталієнко Я.П., Панченко І. С., Письменний О.О., Поліщук М.Я., Попович Р.В., Почтарьов С.О., Радзієвська Л.К., Рогач О.Я., Романишин А.В., Самілик Л.О., Скиданов К.В., Слинько Д. В., Степаненко В.Д., Токарєва К.С., Труба В.І., Фріс І.П., Фурса Є.І., Фурса С.Я., Череватенко І.М., Чижмарь К.І., Шевчук С.В., Шепітько В.Ю., Штанько А.О., Шутак І.Д., Щербина Є.М. та інші.

3. Зв'язок роботи з програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка відповідно до програмних нормативно-правових документів, зокрема Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки,

затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України 26.03.2021 р., Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. №179. Тема дисертаційної роботи затверджена Вченою радою Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №5 від 01.11.2022 року).

4. Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є здійснення теоретико-правового аналізу процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину у нотаріальному провадженні з посвідчення правочинів, характеристика її особливостей, призначення, мети, наслідків порушення законодавства, а також формування базових порад для майбутніх і практикуючих нотаріусів щодо ефективного здійснення зазначеної процедури.

Для досягнення зазначеної мети є необхідним вирішення таких завдань:

- розкрити значення понять «намір», «дійсний/ недійсний/ хибний намір», «встановлення дійсних намірів сторін правочину» та охарактеризувати місце даної процедури серед стадій нотаріального процесу;
- проаналізувати чинне законодавство України щодо регулювання здійснення нотаріусом процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину, оцінити їх на предмет повноцінності й наявності прогалин і недоліків, а також за потреби надати поради щодо покращення норм права в цій сфері;
- встановити існуючі у вітчизняній правовій доктрині принципи нотаріального процесу та виокремити ті, які нотаріусу варто застосовувати протягом встановлення дійсних намірів сторін правочину, та за потреби визначити певні специфічні нові принципи, які врегульовуватимуть виключно зазначену процедуру;
- охарактеризувати особливості процесуальної діяльності нотаріуса зі встановлення дійсних намірів сторін правочину та дослідити можливі помилки нотаріуса при здійсненні вказаної процедури й змоделювати їх правові наслідки;
- проаналізувати наявну судову практику щодо правочинів з дефектами волі та допущених нотаріусами помилок щодо неправильного встановлення дійсних намірів сторони/сторін того чи іншого правочину;
- встановити потребу та доцільність володіння нотаріусом знаннями з курсів психології, соціології, філософії чи навіть психіатрії для здійснення професійної діяльності загалом та при процедури встановлення дійсних намірів сторін правочину зокрема;
- обґрунтувати роль та види юридичної психології у процедурі встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину та охарактеризувати особливості здійснення вказаної процедури в умовах воєнного стану;
- розкрити значення психологічних знань, підготовки та готовності нотаріуса для правильного й ефективного встановлення дійсних намірів сторін правочину;

- охарактеризувати особливості встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін окремих видів правочинів;

- обґрунтувати різницю у встановлення нотаріусом дійсності намірів сторін правочину, процедура посвідчення яких має свої особливості та специфіку.

5. *Об'єктом дослідження* є суспільні відносини, які виникають при встановленні нотаріусом дійсних намірів сторін правочину у провадженні з посвідчення правочинів в нотаріальному процесі.

6. *Предметом дослідження* є встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину у провадженні з посвідчення правочинів в нотаріальному процесі.

7. Методи дослідження. Дисертаційна робота виконана з використанням загальнонаукових методів пізнання та спеціальних методів юридичної науки. При написанні роботи використано, зокрема, такі методи як аналізу та синтезу, дедуктивний та індуктивний, системний, термінологічний, порівняльно-правовий, функціональний, аксіоматичний методи, методи моделювання та абстрагування тощо.

Зокрема, пронизують дану роботу від початку і до кінця два взаємопов'язаних методи: аналіз та синтез. Для початку об'єкт дослідження потрібно проаналізувати й, так би мовити, розкласти його на окремі частинки в усіх можливих аспектах, застосувавши *метод аналізу* (розділи 1 і 2). Після цього, вже маючи чітке розуміння складових частин, характерних рис, недоліків правового регулювання процедури встановлення нотаріусом ДНСП, можна виокремити й зазначити особливості її здійснення, використовуючи *метод синтезу.* Він дозволяє передбачити спеціальні принципи, які будуть характерними для цієї процедури, передбачити місце останньої серед стадій нотаріального процес та розписати специфіку встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін окремих правочинів чи правочинів, сторони яких мають свої особливості, що впливають на процедуру (підрозділ 1.3., пункти 2.1.1. та 2.1.3 підрозділу 2.1., розділ 3).

За аналогією з попередніми методами, в даній дисертації одночасно використовувалися такі два протилежних методи пізнання, як: індукція та дедукція. Паралельно із застосуванням аналізу переважно завжди використовувався й *дедуктивний метод*, адже висновки щодо процедури встановлення нотаріусом ДНСП на цьому етапі здійснювалися на основі вже відомих знань і характеристик нотаріального провадження з посвідчення правочину, нотаріального процесу загалом та наявного нормативного регулювання, яке було досить обмеженим і суперечливим (розділи 1 і 2). У процесі подальшого дослідження та накопичення певної інформації здебільшого використовувався *метод індукції*, коли на підставі наявних знань про процедуру встановлення нотаріусом ДНСП було зроблено цілий ряд висновків. Прикладами можна назвати виокремлення згаданої вище специфіки встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін окремих правочинів чи правочинів, сторони яких мають свої особливості, характеристику місця даної процедури серед стадій нотаріального процесу,

зазначення помилок нотаріуса у встановленні ДНСП та їх правові наслідки тощо (підрозділ 1.3, пункти 2.1.1. та 2.1.3 підрозділу 2.1., розділ 3).

Термінологічний метод використовувався для розкриття змісту термінів, уточнення категоріального апарату та надання визначення таких понять, як: намір; дійсний/недійсний/хибний наміри; принципи встановлення нотаріусом ДНСП та їх види; правильність/коректність застосування слова «встановлення» в законодавстві; види юридичної психології, які використовуються при процедурі ВДН тощо (підрозділи 1.1., 1.3., пункт 2.2.2. підрозділу 2.2.).

Порівняльно-правовий метод розкрив недоліки законодавства України, зокрема у сфері нотаріату, щодо характеристики процедури встановлення нотаріусом ДНСП шляхом зіставлення вже існуючих норм права (підрозділ 1.2.). Крім того, даний метод сприяв розрізненню видів юридичної психології, розмежуванню значення психологічних знань, підготовки та готовності нотаріуса протягом здійснення згаданої процедури (пункти 2.2.2. і 2.2.3. підрозділу 2.2).

Застосування *функціонального методу* мало місце при виокремленні значення процедури встановлення нотаріусом ДНСП протягом нотаріального провадження з посвідчення правочину, характеристиці процесуальної діяльності нотаріуса під час здійснення останньої, а також під час визначення ролі юридичної психології протягом процедури встановлення нотаріусом ДНСП (підрозділ 1.2, пункт 2.1.2. підрозділу 2.1, пункт 2.2.1. підрозділу 2.2.).

Системний метод сприяв визначенню місця процедури встановлення нотаріусом ДНСП серед стадій нотаріального процесу як системи взаємопов'язаних елементів та визначенні переліку принципів, які використовує нотаріус під час згаданої процедури (підрозділ 1.3, пункт 2.1.1. підрозділу 2.1).

Аксіоматичний метод був взятий за основу при характеристиці багатьох принципів, які використовуються нотаріусом при встановленні ДНСП та не потребують додаткового доведення й тлумачення, адже їх місце у вітчизняній доктрині вже давно закріпилося. Серед прикладів можна навести такі засади, як: безспірності нотаріального процесу, верховенства права, законності, нотаріальної таємниці незалежності й неупередженості нотаріусів тощо (підрозділ 1.3).

Метод моделювання зарекомендував себе як ефективний засіб для наведення простих та зрозумілих прикладів з практики для ілюстрації особливостей встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін окремих правочинів чи правочинів, сторони яких мають свої особливості, що впливають на здійснення процедури (Розділ 3). Крім того, даний метод був надзвичайно корисним при виокремленні видів юридичної психології, намірів та принципів для кращого розуміння тематики даної дисертації (підрозділів 1.1. та 1.3, пункт 2.2.2. підрозділу 2.2.).

Суть *методу абстрагування* полягала в уявному відході від вже обговорених ознак процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів

сторін правочинів за загальних ординарних обставин її здійснення. Водночас зосереджувалася увага на одній чи кількох найважливіших рисах для характеристики особливостей здійснення згаданої процедури при посвідченні окремих правочинів чи правочинів, сторони яких мають свої особливості, що впливають на здійснення процедури (розділ 3).

Метод ідеалізації використовувався в даній роботі для максимального наближення до ідеальної мети – прописати єдиний алгоритм дій нотаріуса протягом здійснення ним процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/ сторін того чи іншого правочину. Проте, навіть застосовуючи багатоступінчате абстрагування, досягти зазначених цілей на даному етапі дуже важко, адже кожен правочин є унікальним за своєю природою, обставинами його нотаріального посвідчення та наявністю особливостей у його сторони/ сторін. Відтак наразі неможливо прописати один єдиний алгоритм, саме тому в даній роботі була зазначена численна кількість порад та нюансів, на які нотаріусу варто звернути увагу, здійснюючи процедуру ВДН сторони/ сторін того чи іншого правочину (розділ 3).

Формально-юридичний метод використовувався протягом написання всієї роботи, адже за допомогою нього було досліджено процедуру ВДН сторони/ сторін правочину окремо, не пов'язуючи з іншими науками, з метою виокремлення ознак даної процедури в «чистому вигляді» (підрозділ 1.2, 1.3., пункти 2.1.1. підрозділу 2.1., розділ 3).

8. Наукова новизна одержаних результатів зумовлена тим, що ця дисертація є першим комплексним науковим дослідженням проблематики встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину у провадженні з посвідчення правочинів в нотаріальному процесі. Проведене дослідження дало змогу зробити низку нових наукових висновків з проблемних питань нотаріального процесу.

Новизна знаходить свій прояв у таких нових наукових положеннях, які виносяться на захист:

Уперше:

1) у контексті здійснення нотаріусом процедури встановлення дійсного наміру сторони/сторін правочину сформульовано дефініцію поняття «намір», відповідно до якого наміром є певний імпульс до дії, бажання чи задум, спрямований на посвідчення законного та ефективного правочину в майбутньому, який супроводжується умислом до отримання визначеного результату та усвідомленням можливості настання як сприятливих і позитивних, так і негативних наслідків;

2) обґрунтовано необхідність заміни поняття «встановлення дійсних намірів» сторін правочину на більш доречний у стилістичному, лінгвістичному та правовому значенні відповідник - «з'ясування дійсних намірів» сторони чи сторін відповідного правочину;

3) запропоновано та обґрунтовано необхідність включення до засад, на яких ґрунтується процедура встановлення нотаріусом дійсних намірів

сторони/сторін правочину, принципу непередбачуваності та унікального підходу нотаріуса;

4) сформульовано визначення поняття «підстадія нотаріального процесу», під яким слід розуміти сукупність нотаріально-процесуальних дій, які відбуваються послідовно, можуть здійснюватися нотаріусом у межах певної стадії нотаріального процесу та носять проміжний характер для реалізації всіх поставлених цілей відповідної стадії. Зроблено висновок про те, що процес встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину є підстадією в нотаріальному процесі;

5) згенеровано цілісну сукупність порад для нотаріусів щодо особливостей їх діяльності впродовж процедури встановлення дійсних намірів сторони/сторін правочину такого характеру: як діяти в екстремальних ситуаціях для заспокоєння сторони/сторін правочину при встановленні дійсності їх намірів, які можна застосовувати й щодо інших заявників у цілому; як професійно виконувати свою роботу та одночасно не потрапити під маніпуляції з боку сторони/сторін правочину чи третіх осіб, зацікавлених в його посвідченні/перешкоджанні такому посвідченню; як вдосконалити й підвищити рівень психологічної готовності, що буде корисним як під час нотаріального процесу й провадження з посвідчення правочинів загалом, так і протягом процедури встановлення дійсних намірів їх сторони/сторін зокрема;

6) визначено різницю між психологічною підготовкою та психологічною готовністю нотаріуса до посвідчення правочину й ефективного та законного здійснення процедури встановлення дійсних намірів його сторони/сторін шляхом практичного зображення й моделювання практичних ситуацій;

7) проведено поділ на категорії інформації та даних, які нотаріусу обов'язково варто уточнити протягом встановлення дійсних намірів сторін договорів про сплату аліментів та визначення місця проживання та порядку виховання дитини чи спілкування з нею. Обгрунтована необхідність зазначення в цих договорах залежно від мети їх посвідчення: основної та додаткової суми аліментів; складання графіку та визначення особливостей спілкування з дитиною того з батьків, хто проживає окремо: визначення особливостей взаємодії між батьками; встановлення порядку участі інших членів сім'ї та родичів у житті дитини; визначення характеру комунікації з дитиною певних визначених осіб, які можуть і не мати родинних зв'язків з малолітнім/неповнолітнім, наприклад, вітчима/мачухи; інших питань, які можуть бути особливими й важливими для кожної конкретної родини чи взаємовідносин між батьками дитини;

8) згенеровано поради щодо особливостей діяльності нотаріусів при встановленні дійсних намірів сторони/сторін правочину за умови участі у нотаріальному провадженні перекладачів/сурдоперекладачів. Визначено, що нотаріус перш ніж встановлювати дійсність намірів сторін правочину повинен пересвідчитись у тому, що перекладач чи сурдоперекладач правильно зрозуміли зміст того, що потрібно їм переказати відповідній стороні правочину. Сформульовано алгоритм дій нотаріуса при встановленні

ним дійсних намірів сторони/сторін правочину, якщо ними є люди літнього/похилого віку;

9) визначено категорії осіб, процедура встановлення дійсних намірів яких має свої особливості. Такими особами визначено: людей літнього/похилого віку, іноземців, осіб з вадами слуху та/або зору, адвокатів, а також малолітніх, неповнолітніх, недієздатних, обмежено дієздатних осіб.

Удосконалено:

10) теоретичне обґрунтування недоцільності поділу намірів на дійсні та недійсні. Запропоновано залежно від спрямування намірів та ступеня усвідомлення особою його наслідків і бажання поділяти їх на: істинні та хибні;

11) підходи до розуміння принципу комплексності нотаріального процесу та особливостей його реалізації впродовж процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину. Запропоновано розглядати цей принцип також через комплексність у підході нотаріуса до клієнта та перевірки наданої ним інформації й даних;

12) положення щодо місця процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину серед стадій нотаріального процесу. Обгрунтовані доцільність та можливість здійснення цієї процедури виключно протягом відкриття нотаріального провадження та підготовки до його вчинення;

13) перелік вже існуючих принципів нотаріального процесу, які використовуються нотаріусом впродовж процедури встановлення дійсних намірів сторін правочину. Запропоновано доповнити такий перелік принципом постійного самоудосконалення та підвищення кваліфікації нотаріуса;

Дістали подальшого розвитку:

14) положення про причини та умови здійснення маніпуляцій й обману нотаріуса сторонами правочину, які обумовлюються фінансовими, юридичними та емоційно-психологічними чинниками. Визначено, що ці чинники реалізуються як у взаємозв'язку один з одним, так і окремо;

15) чинники формування психологічної готовності майбутніх нотаріусів до вдалого, ефективного та законного здійснення процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину;

16) позиції щодо ефективності й доцільності впровадження психотренінгових технологій під час здобуття освіти, але в контексті навчання майбутніх та вже практикуючих нотаріусів, поділивши процес на два етапи: самотренінг, який необхідний для перевірки внутрішнього психоемоційного стану самого нотаріуса, та здобуття теоретичних та практичних навиків для зчитування психоемоційного стану вже сторони/сторін під час нотаріального провадження з посвідчення відповідного правочину. Згадані психотренінгові технології будуть надзвичайно ефективними в подальшому не тільки при посвідчення нотаріусами правочину та здійснення процедури встановлення дійсних намірів його сторони/сторін, але і під час вчинення будь-якої іншої

нотаріальної дії в період воєнного, надзвичайного станів чи інших екстраординарних ситуацій;

17) підходи до розуміння ролі медіації у процедурі встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину. Доведено, що саме під час здійснення цієї процедури нотаріус має змогу визначитися стосовно немедіабельності відносин, наявності чи появи спору про право, який має наслідком відмову заявникові у вчиненні нотаріальної дії;

18) положення про фіксацію технічними засобами процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину. Запропоновано визначити носії, на яких варто зберігати аудіо- чи відеозаписи встановлення намірів нотаріусом, і характер їх зберігання в архіві нотаріуса, а також визначено правочини, посвідчення яких повинне здійснюватися з обов'язковою фіксацією нотаріального процесу;

19) класифікація домовленостей подружжя в шлюбному договорі. Визначено інформацію та дані, які нотаріус зобов'язаний уточнити у сторін, у разі наявності у них бажання врегулювати у цьому договорі окремі питання.

9. Практичне значення одержаних результатів. Наведені й сформульовані в дисертації положення, інформація та висновки можуть бути використані:

- *у науково-дослідній сфері* – як база й основа для подальшого дослідження процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину й залучення вітчизняної правової доктрини до обговорень і аналізу даної тематики з метою врегулювання тих моментів та аспектів, які досі не охоплені наявним і чинним законодавством України в цій сфері;

- *у правотворчій діяльності* – як теоретичні рекомендації щодо врахування характерних ознак і особливостей здійснення нотаріусом процедури встановлення ним дійсних намірів сторони/сторін правочину, які можуть бути використані в процесі правового регулювання суспільних відносин, удосконалення й розширення нормативно-правового регулювання в цій сфері та обґрунтування рекомендацій щодо вдосконалення зазначеної процедури;

- *у правозастосовній сфері* – для забезпечення точного й правильного застосування чинного законодавства України з метою роз'яснення методики й принципів здійснення процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину на практиці; для спрощення виявлення вже наявних правопорушень у цій сфері та запобігання вчинення нових як з боку нотаріусів, так і з боку сторони/сторін посвідчуваного правочину;

- *у правовиховній роботі* – у процесі здійснення просвітницької діяльності й правового виховання, підвищення рівня правової культури, правосвідомості населення та рівня поваги й довіри до професії нотаріуса в суспільстві тощо;

- *у навчальному процесі* – для підготовки матеріалу й публікації навчально-методичних посібників, підручників та навчальних програм; у

процесі викладання навчальних дисциплін «Нотаріат в Україні», «Нотаріальний процес», «Нотаріальне провадження з посвідчення правочинів» для підготовки майбутніх нотаріусів; для удосконалення знань уже практикуючих нотаріусів шляхом опрацювання наведеної в даній роботі інформації, а також у науково-дослідній роботі студентів та аспірантів.

10. Апробація результатів дисертації. Результати дослідження обговорювалися на засіданні кафедри юстиції Київського національного університету імені Тараса Шевченка, де було виконано дисертацію, а також були оприлюднені на науково-практичних конференціях та семінарах: VI Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (м.Чернівці, 21 жовтня 2022 року); науково-практичному семінарі для молодих вчених, аспірантів та студентів: «Регламентація договірних відносин в умовах воєнного стану» (м. Київ, 5 жовтня 2023 року); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (м.Чернівці, 31 жовтня 2024 року).

11. Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 8 наукових публікаціях, з них – 5 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б» та 3 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

12. Структура та обсяг дисертації зумовлені визначеною й охарактеризованою науковою проблемою, метою та завданнями дисертаційного дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які включають сім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 215 сторінок, із них основного тексту – 168 сторінок, список використаних джерел – 22 сторінки (221 найменування).

13. Характеристика особистості здобувача. Гордієнко Юлія Миколаївна наказом від 30 вересня 2022 року № 373-34 зарахована до аспірантури (денна форма навчання) Київського національного університету імені Тараса Шевченка (третій рівень вищої освіти за спеціальністю 081 «Право»), в якому вона навчається до нині.

Гордієнко Юлія Миколаївна повністю виконала освітньо-наукову програму Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю 081 «Право», а також самостійно проводила наукове дослідження за темою дисертаційного дослідження.

Під час підготовки дисертації та виконання індивідуального плану Гордієнко Юлія Миколаївна проявила себе як старанний дослідник, який вміє коректно формулювати наукову гіпотезу та з використанням сучасних наукових методів та інструментарію самостійно досягати поставлених цілей.

Під час навчання в аспірантурі Гордієнко Юлія Миколаївна відвідувала аудиторні заняття і проходила усі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені навчальним планом та освітньо-науковою програмою аспірантури Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

13. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури та забезпечує легкість і доступність його сприйняття.

Рецензенти рекомендують: відповідно до **п.п. 15, 16** Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, ***пропонується такий склад разової ради:***

Голова ради:

Бондар Ірина Вадимівна, докторка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рецензенти:

Крижевська Олена Олександрівна, докторка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Мельник Ірина Степанівна, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Офіційні опоненти:

Федоренко Тетяна Вікторівна, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»;

Андрущенко Тетяна Сергіївна, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри теорії та історії держави і права, міжнародного права гуманітарного факультету (очного та заочного навчання) Пенітенціарної академії України.

Усі члени разової спеціалізованої вченої ради не мають реального чи потенційного конфлікту інтересів щодо здобувачки Гордієнко Юлії Миколаївни (зокрема, не є її близькою особою) та/або її наукового керівника.

У результаті попередньої експертизи дисертації **Гордієнко Юлії Миколаївни** і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Гордієнко Юлії Миколаївни** на тему: **«Встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін у нотаріальному провадженні з посвідчення правочинів».**

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація **Гордієнко Юлії Миколаївни** відповідає спеціальності 081 Право та вимогам **Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах),** затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. №261, пп. **6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії,** затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44.

3. Рекомендувати дисертацію **Гордієнко Юлії Миколаївни** на тему: **«Встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін у нотаріальному провадженні з посвідчення правочинів»»** до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

4. Рекомендувати Вченій раді Навчально-наукового інституту права затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Бондар Ірина Вадимівна, докторка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рецензенти:

Крижевська Олена Олександрівна, докторка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Мельник Ірина Степанівна, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Офіційні опоненти:

Федоренко Тетяна Вікторівна, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»;

Андрущенко Тетяна Сергіївна, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри теорії та історії держави і права, міжнародного права гуманітарного факультету (очного та заочного навчання) Пенітенціарної академії України.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації **Гордієнко Юлії Миколаївни**:

«За» – 10
«Проти» – немає
«Утримались» – немає.

Презентація **Гордієнко Юлії Миколаївни** на 12 стор. додається.

Директорка
Навчально-наукового інституту права,
докторка юридичних наук, професорка **Оксана ВАСИЛЬЧЕНКО**

Головуюча на засіданні –
Завідувачка кафедри юстиції
Навчально-наукового інституту права
докторка юридичних наук, професорка **Оксана ХОТИНСЬКА-НОР**

Секретарка засідання **Наталія ПАРФИЛО**